

Wat ik hoorde en zag in den spoorwagen en binnen de wachtkamer (deel 1 en 2) – J. J. Cremer

Geschreven en gepubliceerd in twee delen in 1857 en april 1859. Later samengevoegd tot een vertelling. Handschrift gedateerd 20 april 1859. Uit: Twee novellen. fol. 3-30. Fol. 3-17: eerste versie. Fol. 19-30: tweede versie. Beide versies zijn gedateerd 20 april 1859. 28 fol.

1^e druk in: Het leeskabinet: mengelwerk tot gezellig onderhoud voor beschaafde kringen voor 1857. Amsterdam : Hendrik Frylink, 1857. Deel II, p. 25-39.. (deel 1)

2e druk in: De tijdstroom: maandschrift gewijd aan letteren, kunst en wetenschap. Tiel: Wed. D.R. van Wermeskerken, 1959. Jrg. 2, 1^e deel, 1859. p. 347-364 (deel 2)

3e druk in: Volks-letterkunde, uitgegeven door de vriend van armen en rijken. Inrigting tot bevordering van volksgeluk en volkswelvaart door verspreiding van nuttige kennis ; 9^e deel. Amsterdam : E.S. Witkamp, 1859. Aflevering 39, 40 en 41. (deel 1)

4e druk in: Uit het leven : beelden en schetsen. Leyden : A. W. Sythoff, 1862. P. 45-96: Wat ik hoorde en zag in den spoorwagen en binnen de wachtkamer

5e druk in: Romantische werken, dl 3. Leiden: D. Noothoven Van Goor, 1878. p. 107-133

6e druk: Novellen en vertellingen. Leiden : A.W. Sijthoff, [1879]. Deel 10. p.17-49. Met afbeelding.

7e druk in: Novellen en vertellingen. Leiden : A.W. Sijthoff, ca. 1885. 6e druk. p. 100-124.

8e druk in: Novellen en vertellingen: deel 2. Leiden : A.W. Sijthoff's uitg.-mij, [ca. 1887]. 7e druk. p. 100-124. Bibliotheek van Nederlandsche schrijvers.

9e druk in: Novellen en vertellingen. Leiden : A.W. Sijthoff's uitg.-mij, [ca. 1889]. 8e druk. Romantische werken. p.100-124.

Vertaling in het Duits:

Auf der Eisenbahn. Novelle - Jacob Jan Cremer. Aus: Holländische Novellen, Nacherzählt von Adolf Glaser, Georg Westermann, Braunschweig, 1875. Vertaling van: Wat ik hoorde en zag in den spoorwagen en binnen de wachtkamer. (in juli 2014 verschenen als epub.)

Auf der Eisenbahn. In: Holländische Novellen : nach dem Niederländischen von W. Lange, Fr. Schnettler und A. Steinbach. Leipzig: Druck und Verlag von Philipp Reclam jun, [1880]. 613 p. p. 493-515.

Bloemlezingen opgenomen in:

Nederlandsche letterkunde : de voornaamste schrijvers der vier laatste eeuwen door D. de Groot, L. Leopold en R.R. Rijkers. Groningen : J.B. Wolters, 1871. 2^e vermeerderde dr. p. 466-469.

Keur van dicht en prozastukken verzameld door J. van Beers. Arnhem etc.: D.A. Thieme, 1872. p 151-156.

De fabrieksboed, 6 december 1884 – 10 januari 1885.

hooft
Ged.

35

Wat ik hoorde en zag in den
Spoorwagen

en
binnen de Wachtkamer

I en II 20 April 1859

Naar Omhoog.

30 April
Den Haag 1859

J. J. Bremer

II 20 April 1859

—) ^{die} ~~X~~ stoude vrouw : Haar magere armen geslagen.

Wat ik hoorde en zag in der Spoormages³
en binnes de wachtkamer.

Medeg. deel

I do
J. J. Cremer.

Reeds eenmaal verhaalde ik van mijn kleine reis-ontmoetingen en sommigen van hen die ze later leidden — "I was mel vriendelyk —" dat moogt ge meer doen."

Ik doe het gaarne.

I Was den heerey gesant (en maect en liefteyk
 koning) in v'n d'ond, dat alle i, in t'rijk der natu-
 re, sijde gesant, van de Hoogste Gijfte, in v'n
 d'et alle boesdennere en baly van worden, of men
 wordet en, naar binne sleusen.

al ik het een niet overal in ^{Spunette} ~~megetra~~ omstreeks
twaalf jaren aan mijn zijde, ~~ziet ik in diez~~
~~Leden~~ ~~Arond~~ ~~stond~~ op het Pkagsche Stationsge-
bouw toestapte.

voor Dmeijje - ~~oudste~~ ^{derde} kind van een mijner kennijde
was de vacantie ten einde; ze moest meer naar
kostschool; en ik - die een noodzakelyk uitstas-
je te maken had - was volgaarne bereid geweest
om Marie, tot aan het Station Haarlem - waar
zij zou worden afgehaald - in mijn tweede te nemen.
Haar ouders gingen ^{den volgenden dag} met haar op reis naar
Switserland.

Uw niet vriendelyk gemaect. Lys indien ik mijn

19

Wat ik hoorde en zag, in den Spoorweg,
en binnen de Wachtkamer.

~~Mededeeling~~
door

Reeds eenmaal verhaalde ik van mijn kleine reis
ontmoetingen, en sommige van hen die te lezen,
Leiden. Ik was met vriendelyk - "dat moogt ge niet durven,
Ik durf het gaarne."

Ik was op een ~~vroeg~~ ^{Lichtfeest} Zaterdag namiddag dat ik met
een bruneetje van omstreeks twaalf jaren, aan mijn zijde
op het Stadsche Stationsgebouw loodste.

Voor 't meer - derde kind van een mevr. Kervens. Was
de vacantie ten einde; ze moest sneer naar kootschot,
en ik - die een voodshulp uittegeef naar Gelderland had
te maken - was volgaarne bereid geweest, om Marie tot
aan het Station Haarlem, - waartoe een wagen afgehoord
- in mijn hoede te nemen.

Haar ouders gingen den volgenden dag op reis naar Loo
Lerland.

Ik zou niet vriendelyk geweest zijn indien ik mijn
jeugdige reisgenooten niet eens had toegesproken, en daar
om vroegde ik haar:

"En vindt gij 't nu prettig Marie dat gij meer naar kootschot
"Ik ~~ver~~gynkeer" - klom het antwoorde, "Och - ik kan me niet schelen."

"Ziet dat ik 't huis toch wel aardiger meen, is 't niet?"

- "Dat kan ik niet zeggen; dat is altijd wat driftig, - als er
menschen zijn dan mag ik toch niet bidden. Onze meids
zijn de akeligste meids, en, dan maakt ik met de kleintjes
bij haarlun boven zitten. Ziet 't is 't verne land!"

- "Als je groeter bent, meidlet de"

En 't zonnetje scheen zoo helder en de nevel was ge-
leel verdwenen en ook, de nevelen van mijn geest
waren opgeklaard.

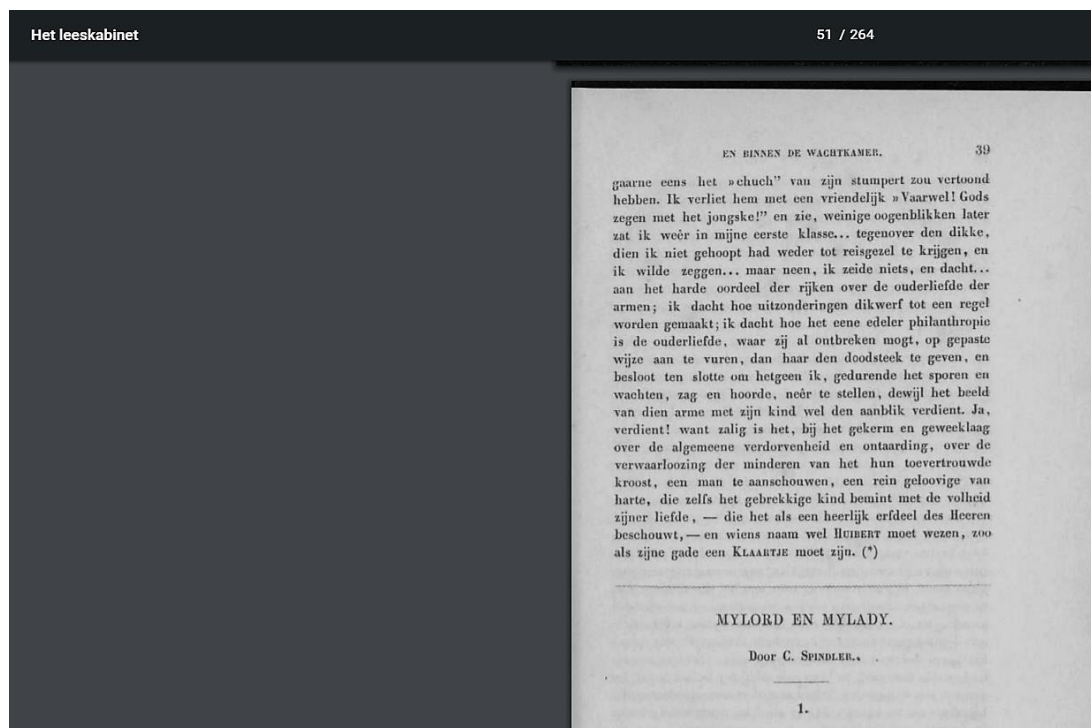
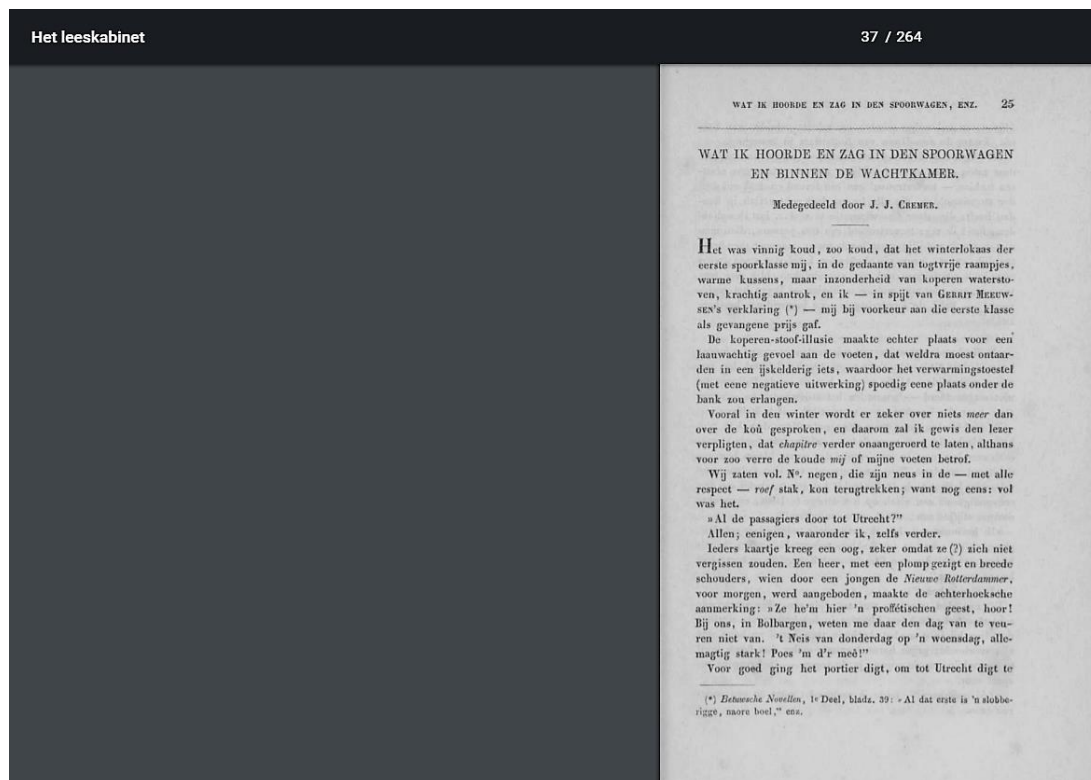
Het stoomgefluit kondigde ons aankomst te
Utrecht aan. Ik heb den braven zoon met zijn drie
baren last met den vagen geholpen; ik heb hem -
terwijl hij wachtte op den Rotterdammer trein - daar
buiten op een bank zits plaats nemen en het oude
vrouwtje ^{op} alles zien ~~aan~~ opmerksaam maken
wat deze nog zoo gaarne eens zien wilde al-
vorens haar ogen voor immer te sluiten.

Indedaad daar hebben in die oogenblikken heel
wat menschen naar die "vraemde vertooning"
gekeken; helaas! er waren er onder die lachten,
maar ik zag het toch, de meesten gevoelden iets
anders - sommigen wellicht een gantst on-
hoordig medelijden, en ik..... Och waarlijk
ik had het oude vrouwtje wel aan mijn hart
wiltten drukken. Zij was het gemeest die het ant-
woord op dat angstige "hoe!" had gegeven:

Wied verkenderen op - door Uw Voorbeeld;
~~door~~ ^{een} voorbeeld van merksaamheid, ^{en} liefde,
en Godsvrucht. Zie, ^{dan} zullen ^{zij de lasten van} ~~Uw~~ ^{Uw} onderdoms
dragen, met dankbare trouwe.

(10 April 1891)

~~W. V. V.~~
W. V. V.

VOLKS-LETTERKUNDE,

UITGEGEVEN

DOOR

DE VRIEND VAN ARMEN EN RIJKE.

INRICHTING TOT BEVORDERING VAN VOLKSONGLUK EN VOLKS-
WELVAART, DOOR VERSPREIDING VAN NUTTIGE KENNIS.

NEGENDE DEEL.

E. S. WITKAMP,

KONINGSPLEIN, TE AMSTERDAM.

1859.

Volks letterkunde 1859:

ook buiten de school iets gelezen wordt. Het zijn de ouders, op wie de zware verantwoordelijkheid drukt, wanneer de kinderen reeds op elf- of twaalf-jarigen leeftijd van de school weggenomen worden. In de tegenwoordige maatschappij kan men zijn brood niet verdienen, zonder eenige algemeene kundigheden, en zonder eenigzins tot een zelfstandig mensch

1 Men zie in onze *Volksletterkunde* de geschriften: *Het wezen der opvoeding*. — *Opvoeding, een verhaal* van ED. LYTTON BULWER. — J. J. CREMER, *Wat ik hoorde en zag in den spoorwagen*.

Advertentie in De oprechte Haarlemsche courant, 3 juni 1859:

* * Thans is verschenen :

No. 5 van den 2den Jaargang, 1e Deel van :

DE TIJDSTROOM.

MAANDSCHRIFT

GEWIJD AAN LETTEREN, KUNST EN WETENSCHAP.

Redacteurs: J. J. Cremer, A. Ising,
Gerard Keller, Mr. W. van de Poll, J. B. Rietstap, Mr. C.
Vosmaer, T. van Westrheene, Wz.

Inhoudende:

Mr. J. G. Gleichman, De eerste Nationale Vergadering, representeerende het volk van Nederland. — Mr. Jac. van Gigh, Twee nachten binnen het oude Rome. — Mr. C. Vosmaer, De Bijbel en Palaestina. (Verv. en slot). — P. F. Eene behoefte van onzen tijd. — Pluksel.

In volgende nummers zal voorkomen:

A. Ising, Een dichter-improvisator. II. — J. B. Rietstap, De kunst van gondmaken. — J. J. Cremer, Wat ik hoorde en zag in den spoorwagen en binnen de wachtkamer. — Gerbrand Adriaensen Bredero, naar aanleiding van het werk des heeren J. ten Brink.

Prijs per Jaar f 10.—

Op eenige aanvragen heeft de Uitg. besloten ook *Abonnementen* voor het 2^e halfjaar op bovengen. Tijdschrift aan te nemen, mits voor 15 Junij aangevraagd wordende.

Ook zag het licht:

ROBERT, Vijfde Brief aan ieder, die hem lezen wil, bevattende een gesprek, waarin de kunsten uit een poëtisch en prozaïsch oogpunt beschouwd worden, dat eindigt met eene **apologie op een hond en eene mystieke geheimenis**.

De vorige nummers van deze Brieven zijn reeds gunstige beoordeelingen in onderscheidene Tijdschriften ten deele gevallen. Aan ieder beschaafd lezer wordt aanbevolen er kennis mede te maken. Met tien nummers zijn deze Brieven compleet en kosten 30 Cent per Nos.

Abbeelding uit de uitgave van 1879:

Leeuwarder courant, 26 maart 1880:

bare vergadering voor dit seizoen der afdeeling van den Protestantenvbond alhier. Voor een vrij talrijk publiek wees spreker op de kwaal van den hedendaagschen tijd „karakterloosheid” in kerk, staat en maatschappij, en gaf hij als geneesmiddel daarvoor aan de hand, samenwerking van godsdienst en wetenschap mits ieder op eigen terrein arbeidende. Na de pauze vergastte spreker de aanwezigen op een zeer keurige voordragt van J. J. **Cremer**: „Wat ik in den spoorwagen zoo al hoorde en zag”, die, evenals zijn rede, met de grootste aandacht door allen werd gevolgd. De heer Ringnalda mogt dan ook de sympathie van heel de vergadering verwerven, en is het de wensch van velen, den geachten spreker later eens weer in hun midden te mogen zien.

De Fabrieksode 1884-1885:

WAT IK HOORDE EN ZAG IN DEN SPOORWAGEN.

— 206 —

Het valt mij moeilijk te zeggen, hoe langen tijd ik naar het voorbijvliegende landschap heb zitten staren, terwijl mijn geest nog ten deele onder zijnen nevel gevangen lag; maar eindelijk, eindelijk zag ik, terwijl de trein langzamerhand in snelheid verminderde, nabij een der stations vóór Utrecht, eene vreemde vertooning. Ik zag:

Eenen boerenknaap, eenen flinken boerenknaap; en op zijne armen droeg hij een oud moedertje, die hare magere armen om zijnen bruinen hals geslagen hield.

't Was wel eene vreemde vertooning! Het goelbleeke en gerimpelde aangezicht van het oude vrouwtje rustend op den schouder van den knaap, wiens frische kleur nu door de inspanning nog verhoogd was.

De trein hield stil. Een man en eene vrouw, die wel jonggehuwden konden wezen, drukten om strijd een hartelijken zoen op den mond dier oude; en, te midden van het stoom-gezucht en stations-rumoor, vernam ik toch van overenweer de afscheidsgroeten en vermaningen:

„Dag moeder, wel t'huis; dag Evert. Laat ze niet slippen, hoor je.”

„Geen nood; gezondheid, Jaan en Willem!” en de oude vrouw zag ik knikken en met de lippen bewegen; maar, wat zij zeide, hoorde ik niet.

Dat gezelschap mocht mij niet ontgaan. Gelukkig dat ik de minste klasse had genomen, en dat er door het uitstappen van eenige passagiers ruimte genoeg in den wagon was.

„Hei! Hier vriendschap! Hier!” riep ik door het openstaande portier naar buiten; en Willem, de jonge echtgenoot, die mij 't eerste gewaar werd, zei haastig tot den knaap, die het moedertje droeg:

„Gauw, Evert! gauw; daar in dien wagon is plaats; wacht, die heer wil helpen; gauw maar, voorzichtig, eerst met je linker voet instappen, anders stoot je d'r beenen. Zoo; nou zal ik je van achteren aanbeuren, as de heer je dan teugen wou houwen...”

„Nee, laat me maar alleen,” zei Evert.

(Wordt vervolgd.)

Gedrukt bij Gebr. Krijgs van Willigen te Delft.

Geschiedenis der Nederlandsche letterkunde, 1906:

tuurlijk, opgeschroefd; dan spreekt hij van „echt vriend”, „stervenssponde”, „in het graf dalen”, een boom heet dan „het sieraad der vruchtbare weiden”, wij lezen dan van een duiveltje „dat zich een troon vest op de puinhoopen van liefde en eendracht”. Ook in de tweede reeks van novellen komt dat verschil uit; het duidelijkst misschien, wanneer wij in *Wat ik hoorde en zag in de spoorwagen* de welgeslaagde teekening van den jongen boer en zijn grootmoeder vergelijken met die van het overig reisgezelschap of in *Kees Springer* het gesprek der dienstmeisjes met de rest dier schets. Tot voordragen waren ook deze novellen wel geschikt; een stuk als *Kees Springer in de Kerk* misschien meer dan andere; doch ook met deze kon de voordrager nog eer inleggen.

Anders stond het, toen CREMER zijn eerezucht ging uitstrekken tot het schrijven van romans. Hier was het publiek, zooals SIMON GORTER zeide, „buiten het bereik van CREMER's stem.” Hoe zou hij nu slagen? Een eerste poging op dit gebied: *Daniël Sils* (1856) gaf geen recht veel te hopen; doch misschien zou blijken dat de auteur zich ontwikkeld had, toen hij in 1867 optrad met een roman in drie deelen, getiteld *Anna Rooze*. twee jaar later gevolgd door *Dokter Helmond*.

Scheldwoordenboek 2007:

nl.wiktionary.org/wiki/bonnefooi

Boekwinkeltjes AllMusic Vandaag - Den Haag Mozello Google Bing De Bestseller 60 Dagblad070 klassieke Top 50 rondleidingen Mus... » | Andere bladwijz

Zelfstandig naamwoord

bonnefooi

naamwoord	bonnefooi	-
verkleinwoord	-	-

- lichtvaardig vertrouwen op de goede afloop
 - In grensplaatsen en in de grote steden stonden op het perron stationsdames klaar, herkenbaar aan een witte band om hun arm, om alleenreizende vrouwen op te vangen wanneer er treinen uit Duitsland arriveerden. Meisjes die op de **bonnefooi** naar Nederland kwamen of niet wisten hoe ze het adres van hun toekomstige werkgever moesten bereiken, konden de geboden hulp vaak goed gebruiken.* ^[4]
 - 'Je kaartje, man!' 'M'n kaartje....? Denk je da'k maar op de **bonnefooi** zou binnenstappen?'* ^[5]
 - Het is waar, de slemgerechtigden uit den nuttigen, werkzamen en voortbrengenden middelstand bekreunen zich weinig of in het geheel niet om hun stemregt. Doch waarom niet? Omdat het toch niet baat. De een wert van den ander niet. Men stemt op de **bonnefooi** af; er is geene zamenstemming; zoodat wanneer 100 zeer geschikte personen voor kiezers in eene stad aanwezig zijn, de keuzen der stemgerechtigden, welke zich nog de moeite geven van te stemmen, zich over die 100 personen verdeelen en er niemand van dat getal de vereischte meerderheid verkrijgt.* ^[6]

Typische woordcombinaties

- op de **bonnefooi**
op goed geluk, zonder gebruikelijke voorbereiding

Gangbaarheid

- Het woord **bonnefooi** staat in de Wordenlijst Nederlandse Taal van de Nederlandse Taalunie.
- In onderzoek van het Centrum voor Leesonderzoek uit 2013 werd 'bonnefooi' herkend door:
98 % van de Nederlanders;
39 % van de Vlamingen.

Verwijzingen

- ↑ "bonnefooi" in: SIJUS, NICOLINE VAN DER, *Chronologisch woordenboek. De ouderdom en herkomst van onze woorden en betekenissen*, 2e druk, Amsterdam / Antwerpen: Veen, 2002; op website dbnl.org; ISBN 90 204 2045 3
- ↑ *Woordenboek der Nederlandsche taal (1864-2001)*.
- ↑ *bonnefooi* op website: Etymologiebank.nl
- ↑ HENKES, B. "Rie Ton-Seyler: een Duitse in Nederland, een Nederlandse in Duitsland" in: WILLEMS, W. *Cultuur en migratie in Nederland. De kunst van het overleven. Levensverhalen uit de twintigste eeuw.* (2004) Sdu Uitgevers, Den Haag; ISBN 90 12 09774 6; p. 39; *geraadpleegd 2018-08-11*
- ↑ CREMER, J.J. "Wat ik hoorde en zag in den spoorwagen en binnen de wachtkamer." (11 april 1859) in: *Romantische werken. Deel III.* (1878) D. Noothoven van Goor, Leiden; p. 131; *geraadpleegd 2018-08-11*

Laatst bijgewerkt: 17 maart 2020.

www.jacobcremer.nl